

Kuveyt 2010

Resmi Adı	Kuveyt Devleti
Başkent	Kuveyt
Yüzölçümü	17.820 km²
Nüfus	2.737.000
GSYH	131,3 milyar dolar
Hükümet Biçimi	Anayasal Monarşi
Devlet Başkanı	Emir Sabah El-Ahmed El-Sabah (29 Ocak 2006-)
Dışişleri Bakanı	Muammed Sabah El-Salim
Türkiye Büyükelçisi	Abdullah El-Duveyik
Askeri Harcamalar	4,93 milyar dolar
Asker Sayısı	22.600

Etnik Yapı

Kuveytli	% 45
Diğer Araplar	% 35
Diğer	% 20

Dini Yapı

Şia	% 40
Sünni	% 45
Diğer	% 15

Petrol Üretimi	2,49 milyon varil/gün
Petrol Tüketimi	0,32 milyon varil/gün
İhracat	65,03 milyar dolar
İthalat	20,3 milyar dolar

Kuveyt 2010

Bilal Yıldırım

[Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü]

Özet

Bu makale, 2010 yılı Kuveyt dış politikasında yaşanan gelişmeleri ele almakta ve onu, bölge içi ve bölge dışı ilişkiler olmak üzere iki kategoriye ayırarak analiz etmektedir. Bu amaçla, özellikle resmi ve bağımsız haber kaynaklarında yer alan, ikili ilişkilere dair haberlerden yararlanılarak, Kuveyt dış politikasını yansıtan eylem ve söylemler ana hatlarıyla ortaya konmakta, dış politika yapımını etkileyen ülke içi ve yapısal unsurlar tespit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İşbirliği | Sektör | Müzakere | Anlaşmazlık | Nükleer | Arap | Körfez | Dış Politika | Enerji

Kuwait 2010

Abstract

This article approaches the developments appeared in Kuwait's foreign policy of 2010, and do this separating it into two categories, within the region and outside the region. Therefore, utilizing the news about bilateral relations especially published by official news agencies and unofficial media, the acts and discourses that reflect on the foreign policy attitude of Kuwait are revealed, and the domestic and structural facts that have deep impact on the making of foreign policy are brought to light.

Keywords: Cooperation | Sector | Negotiation | Conflict | Nuclear | Arab | Gulf | Foreign Policy | Energy

Giriş

Yüzölçümü bakımından küçük ama petrol rezervleri bakımından zengin bir Ortadoğu ülkesi olan Kuveyt'in 2010 yılı dış politikasında küresel ve bölgesel konular, ekonomik ve siyasi yönleri itibariyle ciddi yönlendirici etkilere neden olmuştur. Kuveyt'in dış politika eylemlerinde öne çıkan önemli bir özelliği, uluslararası yapısal normlara riayet eden bir ülke olması ve hem desteklediği hem de tepki gösterdiği durumlar için buna uygun bir şekilde davranmasıdır. Pratik meselelerle ilgili olarak da, özellikle komşu ülke İran, hem küresel hem de bölgesel ölçekte bir önem arz ettiğinden, Kuveyt'in dış politikasını her iki yönden de etkilemiştir. Bunun yanı sıra Irak, İsrail ve Filistin gibi istikrarsızlık alanları; petrol, nükleer enerji ve yatırım imkanları gibi geleceğe dair konular; bölge içi ve bölge dışı ülkelerle ikili ilişkiler, Kuveyt dış politikasının motivasyonunu oluşturmuştur. Dolayısıyla Kuveyt'in 2010 yılı dış politikasını genel hatları itibariyle bölge içi ve bölge dışı ilişkiler olmak üzere iki bölümde ele aldık.

Bölge İçi İlişkiler

Kuveyt'in bölgesel politikalarının temelinde hem mevcut sorunların giderilmesine yönelik çabaları müzakere etmek hem de bölgenin istikrarına katkıda bulunacak işbirliği politikaları geliştirip bunları gerçekleştirmek bulunmaktadır. Bu amaçla, diğer ülkelerle karşılıklı ziyaretler gerçekleştirilmiş ve bu ziyaretler sırasında çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır. Kuveyt, başta petrol kaynakları olmak üzere turizm ve inşaat sektörlerinden

elde ettiği kazanç sayesinde bölge ülkelerine gerçekleştirmiş olduğu ve gerçekleştirmeyi düşündüğü yatırımlarla da, bu politikasını desteklemektedir. Tüm bunları, ulusal çıkarını gözetererek ve hareket kabiliyetini artırmak niyetiyle yapmaktadır.

Nükleer faaliyetleri dolayısıyla dünya gündeminde önemli bir yer işgal eden İran, bölge ülkelerinin, özellikle de Körfez ülkelerinin kendisine karşı temkinli olmaları gereken bir yerde durmakta. Aralarında anlaşmazlıklar bulunan ülkelerin hakemler edinmesi ve/veya başka ülkelerle ittifaklar geliştirerek dengeleme siyaseti sayesinde anlaşmazlığın çözümü yahut zamana yayılması, uluslararası ilişkilerin doğasında bulunan bir stratejidir. Türk dış politikasının da önemli gündem maddelerinden birisi olması hasebiyle yakından takip edilen İran, hem hakem siyasetini hem de denge siyasetini başarılı bir şekilde sergileyebilecek bir konumda olmasına rağmen, uzağındaki hasımları dolayısıyla yakınındaki ülkeleri temkinli davranmaya sevk ederek kendisini yalnızlaştırmaktadır. İran'la Kuveyt'in ilişkileri, bu durumun temsili bir örneğini teşkil etmektedir.

Ortadoğu ülkelerinden Kuveyt'e gerçekleştirilen yılın ilk ziyareti, İran Meclis Başkanı Ali Laricani'nin milletvekilleri ve dışişleri bakanlığı bürokratları ile birlikte düzenlediği ve ikili ilişkilerin yanı sıra işbirliğinin ele alındığı ziyareti oldu. Ocak ayında gerçekleştirilen ziyarette Laricani, İran'ın, kıyı sorununu çözmeye hazır olduğunu söyledi. Kuveyt Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed Sabah ise, İran'la paylaştıkları kıyıların dair sorunun çetin bir mesele olduğunu ve çözümüne dair kesin adımlar atılmasını beklediklerini belirtti. Bakan ayrıca, bir çözüme ulaşılamaması ihtimaline karşı Uluslararası Adalet Divanı'nın hakemlik yapmasını önerdiklerini de sözlerine ekledi. İran'la Kuveyt arasındaki kıyı anlaşmazlığı, Suudi Arabistan'ın sınırlarını paylaştığı Dorra gaz yataklarının gelişmesine ve gaz talebinin karşılanmasına bir engel teşkil etmektedir. Kuveytli yetkililer ise, bu kıyı sorununun askeri operasyonlara yol açabileceğini, BM yaptırımlarının kaçınılmaz olabileceğini ve bundan hem körfezdeki Arap ülkelerinin hem de İran'ın zarar göreceğini vurgulamışlardır.¹

İran'ın nükleer faaliyetleri, silahlanması ve bölge ülkelerinin aksine ABD'yle çekişme içerisinde olması dolayısıyla, Kuveyt'le İran arasındaki ilişkilere gerilim hakimdi ve bunun yeni bir tezahürü henüz Laricani'nin söz konusu ziyareti sürerken ortaya çıktı. Laricani'nin bu ziyareti sırasında, İran Savunma Bakanı Ahmed Vahidi'nin, Basra Körfezi'nde İran'a karşı konuşlandırılmış savaş ve uçak gemilerini, füze ve denizaltıları vurabileceği açıklamasında bulunması, Kuveytli yetkililerin tereddüt gös-

termesine ve sorunların diplomatik yollarla çözülmesi çağrısında bulunmasına yol açtı.² Laricani'nin, ziyareti esnasındaki, Amerikan üssü bulunan bölge ülkelerini bu üslerin İran'a karşı kullanılmasında ve bölgenin bir savaş meydanı olmaması hususundaki söylemi de, zaten İran'a yapılacak bir Amerikan saldırısını tasvip etmeyi düşünmediklerini belirten Kuveytli yetkililerin, kendi evlerinde misafirleri tarafından tehdit edilmiş hissetmelerine neden oldu.³ Yıl içinde İran'la yaşanan bir başka gerilim ise, bazı Kuveyt ve Lübnan vatandaşlarının İran için Kuveyt'te casusluk yaptıkları ve Kuveyt'le ilgili topladıkları bilgileri devrim muhafızlarıyla paylaştıkları iddiası oldu. Kuveyt Parlamentosu, İran büyükelçisinin ülkeyi terk etmesini ve hükümetten bunun sağlanmasını isterken hükümet de, casusluk olayının kabul edilemez olduğunu ve konunun kanunlar çerçevesinde araştırılacağını belirtti.⁴ Yaşanan bu tür olumsuzlukların arasında, ikili ilişkilerin olumlu bir şekilde yürütülebildiğini gösteren kimi gelişmelerde oldu. Bunlardan bir tanesi, Nisan ayında İran tarafının vize muafiyetine dair talebi oldu. Her iki ülkenin de dışişleri bakanlığı bürokratlarının bir araya geldiği bir toplantıda, İranlılar bu taleplerini dile getirdiler ve Kuveytli yetkililer de teklifi değerlendireceklerini belirttiler.⁵

Yaşanan böyle bir gelişmeye rağmen, Rusya tarafından 1995 yılında inşa edilmeye başlayan, Kuveyt sınırına çok yakın Buşehr'deki nükleer santralin Ağustos ayında faaliyete geçmesi, hem Rusya hem de İran'ın verdiği güvenlik teminatlarına rağmen Kuveyt'i rahatsız eden bir durum oldu.⁶ Sınırına yakın bir nükleer santralden hoşnutsuzluk duyan Kuveyt, nükleer enerjiye olumsuz bakan bir ülke olmadığı gibi, bu konuda Fransa ve Japonya ile görüşmelerde de bulundu. Kuveyt Millî Nükleer Enerji Komitesi genel sekreteri Ahmed Bişara, bu amaçla Japonya'ya giden kişiydi ve henüz oradayken, hem yetersiz enerji yatırımlarını artırmak hem de yükselen enerji ihtiyacını gidermek amacıyla 2022 yılına kadar dört nükleer reaktör inşa edeceklerini duyurdu.⁷

İran'la yaşanan gerilimli ilişkilerin aksine, Irak'la Kuveyt arasındaki ilişkiler, 2010 yılında hızlı bir gelişme ivmesi göstermiştir. Bu ivmenin ortaya çıkmasında, Saddam sonrası Irak'ın, geçmişiyile yüzleşmeye ve hatalarının bedelini ödemeye hazır olması önemli bir etken olmuştur. Bu durumun tezahürlerinden birisi, Irak Dışişleri Bakanı Hoşyar Zebari'nin, BM Güvenlik Konseyi kararları gereğince Kuveyt'e 300 esir cesedi ve çok sayıda belgenin iade edildiğine dair açıklaması oldu. Zebari aynı zamanda, bu eylemlerinin, Kuveytliyle yönelik bir iyi niyet göstergesi olduğunu belirtti ve ayrıca Kuveytliyle ait malların da iade edilmesi yanı sıra savaş tazminatı ödenmesi ve iki ülke arasındaki sınırların tespit edilmesi karar-

larını da anımsattı.⁸ Güvenlik Konseyi kararına göre, petrol ve doğalgaz gelirlerinin yüzde 5'ini Kuveyt'e tazminat olarak ödemeye mahkum edilen Irak, bu tazminatı ödemeye başladı ve Kuveyt bütçe komisyonu başkanı Adnan Abdüssamed, 13 Nisan'da yaptığı açıklamada, onaylanan 41,8 milyar dolarlık borcun 17,5 milyarlık kısmını aldıklarını belirtti.⁹

Kuveyt, aynı zamanda Türkiye'nin de 2010 yılı dış politikasında bir yere sahipti ve Türkiye'nin Ekim ayında gerçekleştirmeyi planladığı Davos toplantıları benzeri, ekonomi, kültür ve medya olmak üzere üç ayaktan oluşan toplantılar için önceden temaslarda bulunduğu ülkeler arasında yer aldı.¹⁰ Ayrıca, Mayıs ayında Başbakan Erdoğan'ın, nükleer silahlara ilkesel olarak karşı olduğunu ama İran konusunda diplomasi ve müzakerelere imkanlarının gerçekleştirilebilmesi noktasında uluslararası toplumun desteğine ihtiyaç bulunduğunu belirten mektuplarını yolladığı ülkelerden biri de Kuveyt'ti.¹¹ Kuveyt'in dış politikasında ise Türkiye, ekonomik açıdan önemli bir yere sahipti. Kuveyt Emiri Şeyh Sabah el-Ahmed'in, Türkiye'deki Şems Türk Yatırım Danışmanlığı aracılığıyla gerçekleştirdiği yatırımlarının 2010 yılına dek 1,5 milyar doları bulunduğu ve bundan sonra da 3 milyar dolarlık bazı projeleri hayata geçirmeyi düşündüğü açıklandı. Petrol kaynaklarının tükenmesinden sonra refahı sağlamak amacıyla kurulan Kuveyt Yatırım İdaresi, yıllık petrol gelirlerinin yüzde 10'unun buraya aktarılmasıyla oluşan fonları, dünyanın her tarafında yatırımlar gerçekleştirmek için kullanmaktadır. Daha önce Avrupa ve Amerika üzerinde odaklanan bu yatırımların yeni rotası, değişen konjonktürün de etkisiyle Türkiye oldu. Türkiye'de emlak, gayrimenkul, borsa ve turizm alanlarında yatırımlar yapan Kuveyt'in, enerji ve bankacılık sektörlerinde de yatırımlar yapmayı hedeflediği ve Türkiye ile artan ilişkiler sayesinde Kuveytlilerin Türk ürünlerine olan güveninin arttığı belirtilmektedir.¹²

Kuveyt'in İsrail'e karşı olan tavrına gelince, Nisan ayında ortaya atılan bir iddiaya dair tepkisiyle bu durum ilginç bir şekilde tekrarlandı. İsraili bir gazetecinin, başka bir ülke pasaportu kullanarak Müslüman ve Arap ülkelerini rahatça gezebildiğini söylemesinin ardından ortaya çıkan raporlarda İsrail vatandaşlarının Kuveyt'e girebildiği iddia edilince, Kuveytli yetkililer, İsrail pasaportu taşıyan hiç kimsenin ülkeye girişine izin verilmediğini ve bu raporların gerçeği yansıtmadığını açıkladılar.¹³

Kuveyt, bölgesel meselelerin yanı sıra bölge ülkelerinin sorunlarıyla da yakından alakadar oldu. Bu tavrını, hem bölge içi ve bölge dışı ülkelerle olan ikili ilişkilerinde hem de bireysel davranışlarında ortaya koydu. Dış politikasında bariz bir şekilde görüleceği üzere Kuveyt, uluslararası yapının normlarını benimsemiş bir ülkedir ve istikrar ve barış tanımını

buna göre yapmaktadır. Bunun böyle olduğunu anlayabilmenin en önemli kanıtı ise, Kuveyt'in söylemi ve pratikleridir. Alaka gösterdiği sorunların çözümü noktasında, uluslararası yapı içinde meşru olarak kabul edilecek öneriler ve çabalar ortaya koymaktadır. Bölgede istikrarsızlık ve belirsizlik örnekleri olarak gördüğü hususların nedenlerini de, Kuveyt için, yine uluslararası yapı belirlemektedir. Mesela bir ülke içindeki çalkantılar ya da ülkelerin siyasal sınırlarındaki belirsizlik ya da değişiklik ihtimali, ancak bu yapı içerisinde sorun olarak addedilebilecek hususlardır; dolayısıyla Kuveyt'in dış politikasını bu yönde etkilemektedir. Sonuç olarak da, mesela Yemen ya da Filistin'in durumu, Kuveyt dış politikasında bir sorun olarak görülmekte ve gerekli tavırlar alınmaktadır. Dolayısıyla, Kuveyt'in Yemen Büyükelçisi Selim Ghassan el-Zamanan, Yemen'le ilişkilerinin, ona destek olmak ve sosyal ve ekonomik kalkınmasını güçlendirmek, istikrar ve bütünlüğünün devam etmesini sağlamak çerçevesinde gerçekleştiğini ve her zaman için de bu doğrultuda hareket edeceklerini belirtmiştir.¹⁴ Benzer şekilde Kuveyt, Filistin'in durumunu da dava edineceği bir sorun olarak görmektedir ve Mayıs ayında saldırıya uğrayan yardım filosuna katkıda bulunan¹⁵ ülkelerden biri olmanın yanı sıra, her platformda bu sorunu gündeme getirmekte ve çözüm önerilerini sunmaktadır.

Kuveyt, 2008 yılında başlayan İsviçre ve Libya arasındaki diplomatik gerginliğin sona ermesi yönünde kimi girişimlerde bulunarak, devletler arasında hakem rolünü üstlenmekten geri kalmayan politikalar da yürüttü ve bu amaçla Kuveyt Başbakanı Şeyh Nasır el-Muhammed, hem Libyalı hem de Avrupalı yetkililerle görüşerek anlaşmazlık içindeki iki tarafı, sorunun giderilmesini müzakere etmek üzere bir araya getirdi. Bunun yanı sıra Filistin sorunuyla da ilgilenen Kuveyt, el-Fetih ve Hamas arasındaki ayrılığın sonlandırılması ve uzun ömürlü bir anlaşmanın imzalanması için tarafları Mısır'da bir araya getirmek istedi. Lakin, el-Fetih lideri ve Filistin Cumhurbaşkanı Abbas'ın, Hamas lideri Halid Meşal'le bir araya gelmeye razı olmaması, çabaların akamete uğramasına yol açtı.¹⁶

Arap dayanışması

Arap ülkeleri, Ortadoğu'da barış ve istikrara katkıda bulunabilecek en güçlü etkenlerden biri olarak Araplar arasındaki işbirliği ve dayanışmayı görmektedir. Dolayısıyla, herhangi bir Arap ülkesinin dış politikasında bunun izlerini bulmak oldukça olağan bir durumdur; çünkü böylesi bir dayanışma, bölgenin kronikleşmiş meseleleri için bir reçete olarak kabul görmektedir. Bu reçeteyi gerçekleştirmek ise, yine yapısal normlara riayet edilerek mümkün kılınmaktadır. Neticede bu durum, Kuveyt'in ikili

ilişkilerine de yansımıştır ve bir dizi ziyarette belirgin bir hal almıştır. Dolayısıyla Kuveyt Emiri Şeyh Sabah'ın Mayıs ayında gerçekleştirdiği ziyaretleri bu perspektiften okumak mümkündür.

Kuveyt Emiri Şeyh Sabah, Mayıs ayında Suriye, Mısır, Ürdün ve Lübnan'ı kapsayan bir tura çıktı. İlk olarak Suriye'ye giderek Beşar Esad'la bir araya gelen Emir, ikili ilişkilerin yanı sıra bölgesel konular hakkında görüş alışverişinde bulundu. Görüşmede ayrıca, Arap topraklarındaki en son gelişmelere ve karşılaşılan sorunları gidermek için Araplar arasındaki dayanışmanın güçlendirilmesinin gerekliliğine de değinildi. Esad ve Sabah arasındaki önemli gündem maddelerini, en başta Arap Barış Hareketi'nin bulunduğu, bölgenin barış ve istikrara kavuşturulması adına Araplar tarafından yapılan çağrı ve girişimler, İsrail'in bunları reddetmesi ve bir taraftan düşmanca karşılık verirken diğer taraftan bölge ülkelerini savaşa tehdit etmesi, işgal edilmiş Arap topraklarındaki yerleşim tasarılarının gerçekleştirilmesi, Darüsselam'ın Yahudileştirilmesi ve Gazze'deki gayri insani kuşatma gibi konular oluşturdu. Emir Sabah, Golan tepelerinin yeniden elde edilmesi hususunda Suriye'nin yanında olduklarını da belirtti. Filistin konusuna oldukça önem veren iki lider, Filistin Davası'nı çözülmesi gereken acil öneme sahip bir sorun olarak nitelediler ve Arap ülkeleri arasındaki ayrılıklara aldırış etmeksizin bu konuda birlikte bir duruş ortaya koymak gereğini ifade ettiler. Irak konusunda ise, Irak'ın yeniden inşa edilmesi için uğraşacak ulusal birlik hükümetinin gerçekleşmesi noktasında umutlu olduklarını ifade ettiler. Turizm, kültür ve teknik alanlarında işbirliği icra programlarının, yatırımların teşvik ve muhafaza edilmesi ve güvenlik alanında işbirliğinin sağlanmasına dair anlaşmaların ve son olarak alt yapı yatırımlarına dair bir mutabakat metninin imzalandığı bu ziyaret, aynı zamanda, Suriye'nin diğer Arap ülkeleriyle gelişen ilişkilerinin de bir göstergesi oldu.¹⁷

Daha sonra Mısır'a giden Emir, Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'le Şarm el-Şeyh'te bir araya geldi ve İsrail'le Filistin arasındaki dolaylı görüşmelerin yeniden başlatılmasının yanı sıra, Irak, Yemen ve Sudan'ın kalkınma sorunlarını ve İran'ın nükleer dosyasını görüştü.¹⁸ İki lider arasındaki görüşmede ayrıca, Mısır ve Kuveyt arasındaki ticaret, ekonomik işbirliğinin artırılması ve Mısır'ın yatırım yapmayı kolaylaştırmasının ardından artarak gerçekleşen Kuveyt yatırımları da ele alındı. Emir Sabah, ülkesindeki İran'la ilgili casusluk konusunu da, Mısır lideri Mübarek'le istişare etti.¹⁹

Ürdün ziyaretinde ise Emir Sabah, Ürdün Kralı Abdullah'la bir araya geldi ve Ortadoğu barış görüşmelerini ele aldı. Ürdün'ün, Irak'ın Kuveyt'e

saldırıldığı dönemde Saddam yönetimini desteklemesi, Kuveyt’le ilişkilerin kesilmesine neden olmuştu. Dolayısıyla Emir’in Ürdün’e gerçekleştirdiği ziyaret, 20 yıl aradan sonra bir Kuveyt liderinin gerçekleştirdiği ilk ziyaret oldu. Kuveyt Emiri Sabah ve Kral Abdullah, ikili ilişkileri yeniden canlandırmanın yanı sıra ekonomi, ticaret ve yatırım alanlarındaki işbirliğinin artırılması konularını da ele aldılar. Ayrıca, bölgesel meselelere de değindiler ve Filistin’le İsrail arasındaki dolaylı müzakereler ve İsrail tarafının iki devletli bir çözümü kabul etmeye zorlanması konularını ve bu doğrultudaki uluslararası çabaları görüştüler. Arap ülkeleri arasındaki dayanışmaya da değinen liderler, Arap dünyasının karşılaştığı sorunların çözümü noktasında ortak bir duruşu başarabilmenin önemini ortaya koydular. Kral Abdullah ise, ülkesindeki bütçe açığının üstesinden gelmek amacıyla, bu zengin körfez ülkesinden mali yardım talep etti.²⁰ Emir Sabah’ın ziyaretinde taraflar, kültürel alanda işbirliğini öngören bir anlaşma ve çeşitli altyapı inşaatlarıyla nükleer enerjinin barışçıl kullanımına dair bazı mutabakat metinleri imzaladılar. İnşaat sektörüne dair bilgi ve tecrübe paylaşımını da kapsayan bu metinlerin, iki ülke arasındaki işbirliği ve dayanışma hususundaki istekliliklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirten liderler, gelecekte de bu yönde hareket etmeye devam edeceklerini ifade ettiler. Resmi rakamlara göre Kuveyt, Ürdün’de iletişim, hizmet ve turizm sektörlerinde yoğunlaşan yaklaşık 8 milyar dolar yatırıma sahip ve iki ülke arasındaki ticaret geçen 160 milyon dolar olarak gerçekleşti.²¹ Ürdün Kralı Abdullah, Ağustos ayında Kuveyt’e giderek iade-i ziyarette bulundu.²²

Emir Sabah’ın, bu tur kapsamında ziyaret ettiği son ülke ise Lübnan oldu. Bu ziyaretinde Emir, Cumhurbaşkanı Mişel Süleyman, Meclis Başkanı Nebih Berri ve Başbakan Saad Hariri ile bir araya geldi. Görüşmelerde Lübnan tarafı, Emir’in ziyaretinin kendileri için, İsrail’in Lübnan’a yönelik tehditkar tutumuna karşı siyasi bir anlam taşıdığını ifade etti. Cumhurbaşkanı Süleyman, Lübnan’da istikrarı destekleyen Kuveyt’ten ve Emir’in müzakere ve çatışma çözümleme yeteneğinden övgüyle bahsetti. İsrail’in Lübnan’a karşı olan tutumunu ise, uluslararası toplumun dikkatini Filistin’le ilgili barış görüşmelerinden başka bir yöne kaydırmak olarak nitelendi. Başbakan Hariri ise, geçen Mart ayında imzalanan antlaşmaların,²³ ikili ticareti artırmak amacıyla bir an önce uygulanacağını umduğunu belirtti ve söz arasında, ülkesindeki Arap yatırımlarının yüzde 25’inin Kuveyt tarafından gerçekleştirildiğini söyledi.²⁴ İki lider arasındaki görüşmede ayrıca, Araplar arasındaki dayanışma da ele alındı. Ziyarete, çeşitli yatırım ve işbirliği anlaşmaları da imzalandı.²⁵

Suriye, Ekim ayında Başbakan Muhammed Naci Itri'nin Kuveyt'e gitmesiyle, iade-i ziyarette bulunan taraflardan biri oldu. Şeyh Nasır Muhammed'le bir araya gelen Itri; taşımacılık, enerji, kültür, medya, tarım, gümrük, çevre, kalkınma, yatırım ve altyapıyı kapsayan çeşitli anlaşmalar, mutabakat metinleri ve icra programları imzaladı. Suriye ayrıca, Ekonomik ve Sosyal Gelişme Arap Fonu (AFESD) ile de, bir enerji santralının finansmanı için anlaşma imzaladı. Ziyaret esnasında Ticaret ve Sanayi Odaları Federasyonu ise, ekonomik ve ticari işbirliğine yönelik bir mutabakat metni imzaladı. Bunun yanı sıra, Suriye-Kuveyt Yatırım Forum'u da bu ziyaret esnasında açıldı ve iki ülkeden ilgili birçok kimseyi bir araya getirerek, her türlü işbirliğini geliştirmenin ve ortaklıklar kurmanın yollarını tartışmak için bir zemin ortaya koydu.²⁶

Bölge Dışı İlişkiler

Bir Ortadoğu ülkesinin bölge dışı ilişkilerinde, kronikleşen bölge meselelerinin ele alınması sıradan bir durumdur. Ancak, bölge dışında yatırım yapabilecek imkan ve potansiyellere sahip bir Ortadoğu ülkesinin, bölge meselelerinin yanı sıra uluslararası sorunları da görüşmesi, yatırımlar ve işbirlikleri sayesinde ikili ilişkileri daha da derinleştirilmesi, onu diğerlerinden farklılaştırmaktadır. İşte Kuveyt'in bölge dışı ilişkilerine etki eden önemli bir özelliği, bu imkan ve potansiyellere sahip olmasıydı; ki bu özellik, bölge içi ilişkileri bölge dışından ayıran bir işlev de görmektedir. Çünkü petrol kaynakları sayesinde zengin ülkelerin bulunduğu bölge, bu ülkelerin yatırım yapmalarını mümkün kılacak istikrar ve özelliklere yeterli derecede sahip değildir. Dolayısıyla, hem bölgenin istikrarı açısından hem de eldeki potansiyelleri yatırıma dönüştürmek için Kuveyt'in bölge dışı ülkelerle bu doğrultuda ilişkiler geliştirmesi kaçınılmazdır.

Batı'yla ilişkiler

Kuveyt, artan enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla nükleer alanda yatırımlar gerçekleştirmeye hazırlanan bir ülke. Dolayısıyla, hem enerji açığını giderme hem de bu enerjiyi nükleer yakıtlardan elde etme konuları, Kuveyt'in 2010 yılı dış politikasında önemli bir yere sahip oldu. Bu doğrultuda olmak üzere, Ocak ayında Fransa ile imzalanan nükleer işbirliği anlaşması, hem Kuveyt'in bu konuda kat ettiği belirli bir aşamayı hem de iki ülke arasındaki nükleer işbirliği düzeyini temsil etmektedir.²⁷ Fransa ile Kuveyt arasındaki ilişkiler, Kuveyt Başbakanı Şeyh Nasır el-Muhammed'in, Şubat ayında Fransa'ya gerçekleştirdiği ve Elize Sarayı'nda Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ile buluşmasıyla de-

vam etti. Kuveyt’le İran arasındaki gerilim ve bunun da ötesinde Fransa ile Kuveyt arasındaki işbirliği imkanları, ziyaret esnasındaki görüşmelere yansdı. Sarkozy, Fransa’nın, tehdit edilmesi durumunda Kuveyt’in daima yanında olacağını belirtti. İki lider arasındaki görüşmeler, nükleer işbirliği ve ekonomik ilişkiler çerçevesinde iki ülke arasındaki stratejik ortaklık üzerinde yoğunlaştı. Başbakan’ın ziyareti sayesinde iki ülke, sivil amaçlı nükleer işbirliği hazırlığında bulunmuş oldu. Ziyaret esnasında ayrıca, çevre, uzun soluklu kalkınma ve diplomatik işbirliği hususunda anlaşmalar da imzalandı. Abu Dabi’deki Fransız askeri üssünün varlığına değinen Sarkozy, ülkesinin, bölgenin istikrarı ve güvenliği konusundaki sorumluluğunun farkında olduğunu ve Kuveyt’le aralarındaki siyasi, ekonomik, kültürel, savunma ve endüstriyel ilişkilerdeki ilerlemeden de memnuniyet duyduğunu belirtti. Fransa aynı zamanda, Kuveyt’le elektro-nükleer alanında ortaklıklar yapmak konusunda istekli olduğunu da ortaya koydu.²⁸ Bu sürecin devamı ise, Başbakan Şeyh Nasır el-Muhammed’in Nisan ayında Fransa’ya düzenlediği ziyaret ile gerçekleşti. Bu ziyaret sırasında iki ülke, nükleer enerjinin barışçı amaçlarla kullanımına dair bir anlaşma imzalandı. Bunun yanı sıra, çevre, yenilenebilir enerji ve sürdürülebilir kalkınma ve iki ülke dışişleri bakanlığının ikili istişare yapılanmasına dair çeşitli anlaşmalar imzalandı.²⁹

Bir başka Batılı ülke olarak ABD ile ilişkilere gelince ise, genelde Körfez ülkelerinin, özelde de Kuveyt’in İran’la aralarındaki gerilimli ilişkiler, ABD ile olan ilişkilerin niteliğini belirlemiştir. İran Meclis Başkanı Laricani’nin ziyareti esnasında Savunma Bakanı Vahidi’den gelen açıklamalar, Kuveytlilerin, İranlılar tarafından yapılan açıklamalar arasındaki tutarsızlıklar dolayısıyla tereddüt göstermesine neden olmuştu.³⁰ İran’la Körfez ülkeleri arasındaki bu gerilimli ilişkileri fırsat bilen ABD, Bush yönetimi sırasında başlatılan ve Obama döneminde genişletilen bir yapılanmanın sonucu olarak, hem bu ülkelere kara temelli 8 patriot füze bataryası yerleştirdi hem de donanma gemilerindeki füze savunma sistemlerini genişletti.³¹ Sadece bununla kalmayan ABD yönetimi, İran’ın giderek artan silah stokuna karşı bir önlem olarak, Körfez ülkelerine savaş uçakları ve füzesarar sistemleri satma taahhüdünü gerçekleştirmeye koyuldu. Durum böyle olunca da, bölge ülkelerinin askeri ve istihbarat yetkilileri ise, İran’ın nükleer programıyla ilgili uluslararası tepkilere giderek daha fazla meydan okuması karşısında ABD ile savunma konusundaki işbirliğinin artırılması fikrini olumlu karşıladılar. Öyle ki bu durum, İran’ın, bu ülkeler için İsrail’den daha fazla tehditkar olarak algılandığı yorumlarına dahi yol açtı.³² ABD’nin bu politikasındaki hedeflerinin, İran’ın komşularına saldırmasını önlemek, bu ülkelerin kendi nükleer silahlarını temin

etmeye ihtiyaçları olduğunu hissettirmek ve İsrail'i sakinleştirmek olduğu da belirtildi.³³

İki ülke arasında düzenlenen ziyaretlere değinmek gerekirse, yıl içinde Amerika'ya Kuveyt tarafından düzenlenen ilk ziyaret, Nisan ayında Başbakan yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed Sabah'ın ziyareti oldu. Bakan'ın bu ziyaretinde Kuveyt tarafı, karşısındaki süper güce rağmen ulusal çıkarını gözeten ve bölgesel konuları hassasiyetle gündeme getiren bir tavır içerisinde oldu. Şeyh Muhammed Sabah, gündemlerinin iki ülke arasındaki bağlar ve Guantanamo'da tutuklu Kuveytlilerin durumu olduğunu belirtti. Askeri ve ekonomik alanlardaki işbirliği de görüşülen konular arasındaydı. Ziyarete ayrıca, Ortadoğu'da barış; İsrail'in, Arapların barış girişimlerine karşı olan duyarsız tavrı ve barış sürecine olumsuz yaklaşımı; seçim sonrası Irak'ın durumu ve bölgedeki istikrarı da etkileyecek olan hükümetin kurulması sürecine yapılacak katkılar; İran'ın nükleer meselesi ve bu meseleye uluslararası toplumun yaklaşımı; bölgesel güvenlik, Yemen'in durumu ve Körfez İşbirliği Örgütü'nün (KİÖ) bölgesel rolü; Kuveyt'in nükleer programı ve nükleer enerji üretiminde Amerika'nın katkısı gibi konular da görüşmenin içeriğini oluşturan diğer hususlar arasındaydı.³⁴ Amerika ile Kuveyt arasında yaşanan, yılın diğer önemli bir gelişmesi de, Amerika'nın, Kuveyt'e 900 milyon dolar değerinde 200 adet Patriot füzesi satacağını duyurması oldu ve bu haber basında, İran tehdidine karşı alınan bir tedbir olarak yansdı.³⁵ Körfez ülkelerinin hepsini etkileyen bu tehdit algısı, onları Amerika'yla silah antlaşmaları yapmaya sevk etti ve toplamda 123 milyar dolarlık silah satın alma vaadinde bulundular. 67,78 milyar dolarla ilk sırada Suudi Arabistan'ın bulunduğu Körfez ülkeleri arasında Kuveyt de 7,11 milyar dolarlık silah almaya karar verdi. Tüm bu tehdit algısının ardında ise, İsrail tarafından saldırıya uğrayan bir İran'ın kendilerine misilleme yapabilme endişesi bulunmaktaydı.³⁶

Kuveyt'le ilişkileri olan bir diğer batılı ülke de Slovenya'dır. Müslüman nüfusa sahip bir ülke olan Slovenya, belki de Avrupa'nın ortasında sorunlu bir coğrafyaya yakınlığı dolayısıyla Ortadoğu gündemine oldukça duyarlıydı. Dolayısıyla hem bölgenin sorunlarına dair hem de uluslararası politikaya dair söyleyecek cesur sözleri oldu. Ayrıca, Ortadoğu'nun Müslüman ülkeleriyle belirli bir derinliğe sahip üst düzey ilişkiler geliştirmek konusunda da oldukça istekliydi. Bölge dışından Kuveyt'e gerçekleşen, ele aldığımız ilk ziyaret olan Slovenya Cumhurbaşkanı Danilo Türk'ün ziyaretinde, Slovenya'nın bu özelliğine dair motifler görmek mümkün oldu. Ocak ayında gerçekleştirilen ziyaretin hemen öncesinde Türk, ülkesindeki

Müslümanların, Slovenya'nın kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunacağını umduğunu ve 30 yıldır beklemedikleri ilk cami inşaatının da bir an evvel gerçekleşeceğini belirtti. Türk, Kuveyt resmi haber ajansı KUNA'ya yaptığı açıklamada, üst düzey bakan ve bürokratlar eşliğinde gerçekleştirdiği söz konusu ziyaretinin, Arap ülkeleriyle işbirliğini artırma ve aralarındaki bağları güçlendirme hususundaki istekliliklerini yansıttığına da söyledi. İki ülke liderleri arasındaki görüşmelerin içeriği, özellikle yatırım ve enerji alanlarındaki yeni ekonomik işbirliği biçimleri, bunun yanı sıra müşterek çıkarları ve siyasi konulardan oluşmaktaydı. Ayrıca, Enerji Düzenleyici Kuruluşları İşbirliği Ajansı (ACER), iki ülke arasındaki turizmin canlandırılması ve vize sisteminin geliştirilmesi gibi konuların da bulunduğu belirtildi.³⁷ Danilo Türk, ziyareti esnasında Kuveyt Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği konuşmasında, "teröre karşı savaş" ifadesine karşı çıktığını, İsrail'in 2009 yılı başındaki Gazze saldırısını bir insan hakları ihlali olarak gördüğünü ve iki devletli bir çözümden yana olduğunu; çatışmalarda yaralanan Filistinlilere yardıma hazır olduklarını, ancak bunu yeterli görmeyip ilk önce insani bir çözüm sunmanın, ardından da siyasi bir çözüme ulaşmanın gerekli olduğunu düşündüğünü ifade etti.³⁸ Ziyaret sırasında, ayrıca, çifte vergilendirmeyi önlemek, ekonomik ve teknik alanlarda işbirliği yapmak için anlaşmalar da imzalandı. Türk, Nisan ayında KUNA'ya verdiği mülakatta, Ocak ayındaki bu ziyaretini, ülkesinin Kuveyt'le ikili ilişkilerinin iyileştirilmesi olarak nitelediğini ve siyasi diyalogun güçlendirildiğini belirtti. Bunun yanı sıra, birçok ticaret anlaşmasının imzalandığını ve ticari müzakerelerin daha ileriye taşındığını, iki ülke arasındaki ticaretin daha fazla gelişme potansiyeli barındırdığını da sözlerine ekledi. Kuveyt'in enerji alanındaki yatırım imkanlarından haberdar olduklarını ve bu konuyla yakından ilgilendiklerini ifade etti. Ortadoğu'da istikrar konusunu da ele alan Türk, İsrail'in yerleşim alanlarını işgal edilmiş bölgelere doğru genişletmesini sorunun kaynağı olarak gördüğünü ve çözüm için uluslararası toplumun gerekli çabayı göstermesi gerektiğini belirtti. İran konusuna da değinen Slovenyalı lider, nükleer enerji ve füze programı konusunda diyaloga açık olunması, aksi durumda karşı önlemlerin, diyaloga zorlamak amacıyla meşru olduğunu da belirtti.³⁹

Kuveyt, Kıbrıs Rum yönetiminin de ilgilendiği ülkeler arasında yer aldı. Rum Dışişleri Bakanlığının, Şubat ayında duyurduğu, İslam Konferansı Teşkilatı (İKT) ve Arap Birliği üyesi ülkelerle ilişkilerin pekiştirilmesi politikası çerçevesinde, Arap ülkelerindeki ve diğer Müslüman ülkelerdeki diplomatik faaliyetlerin hayata geçirilmesi planı çerçevesinde 2011 yılında büyükelçilik açmayı düşündüğü ülkelerden biri oldu.⁴⁰

Asya'nın küçük ülkeleri

Gürcistan İçişleri Bakanı İvan Merabişvili, Şubat ayında Kuveyt'e gerçekleştirdiği ziyarette, mevkidaşı Şeyh Cebir el-Halit ile terör ve organize suçlarla mücadelede işbirliğini güçlendirmenin yollarını görüştü. Şeyh Cebir, görüşmenin sonunda yaptığı açıklamada, terörün dininin olmadığını ve bu konuyla ilgili olarak Gürcistan'la bir mutabakat metni imzaladıklarını belirtti. Arap Ekonomik Kalkınması Kuveyt Fonu, Kuveyt Yatırım Otoritesi ve Kuveyt Ticaret Odası, Gürcistan'daki Tiflis Yolu rehabilitasyonu, otoyolların ve Namahvan hidroelektrik santrallerinin iyileştirilmesi gibi birçok proje için fon sağlamıştı. Görüşmede ayrıca, iki ülkenin vatandaşlarına sağlanan vize kolaylığına el olarak, Kuveyt'in vizeleri kaldırarak Gürcistan vatandaşlarına 90 gün kalma imkanı sağlamayı düşündüğü de belirtildi.⁴¹

Şubat ayında Kuveyt'e bir diğer ziyaret ise, yine bir Asya ülkesi olan Bangladeş'in başbakanı Şeyh Hasina tarafından gerçekleştirildi. Öncesinde kalkınma yardımı ve daha fazla Bangladeşli işçinin istihdam edilmesi taleplerinde bulunulacağı, ayrıca ulaşım altyapısı ve enerji sektörüne dair yatırımların ele alınacağı duyurulan⁴² ziyarette Başbakan Hasina, Kuveyt Emiri Şeyh Sabah el-Ahmed ve Başbakan Şeyh Nasır el-Muhammed'le ayrı ayrı yaptığı görüşmelerde ikili çıkarları ve iki ülke arasındaki ticaretin genişletilmesi hususlarını ele aldı. Ziyareti sırasında Hasina, Kuveytli yatırımcıları ülkesinde yatırım yapmaya ve hükümetinin kârlı yatırım politikasından yararlanmaya da davet etti.⁴³

Öteki Amerikalularla ilişkiler

Kuveyt, bölge ülkeleri ve nispeten yakın ülkelerin yanı sıra, deniz aşırı ülkelerle de diyalog içerisine girebilen bir ülke. Bunun önemli bir tezahürü, Latin Amerika ülkelerine gerçekleştirilen ziyaretler ve bu ziyaretlerde görüşülen konulardır. Kuveyt'in bu ziyaretlerinde taraflar, ikili ilişkilerin yanı sıra bölgesel ve uluslararası meseleleri de ele aldılar. Dolayısıyla bu ziyaretler, ikili ilişkileri geliştirme ve derinleştirmenin ötesinde, taraflara, birbirlerinin bölgesine açılan bir kapı olma imkanını da sağladı. Kuveyt Başbakanı Nasır Muhammed tarafından gerçekleştirilen ziyaretler Küba, Guyana, Brezilya ve Arjantin'i kapsadı. Temmuz ayında çıktığı Güney Amerika turunda Başbakan Nasır Muhammed, ilk olarak Küba'yı ziyaret etti ve burada Devlet Konseyi Birinci Başkan Yardımcısı Jose Ramon Ventura ile görüştü. Kalabalık bir heyet eşliğinde gerçekleşen ziyarette, iki ülke liderleri ülkeleri arasındaki ilişkilerin tarihine, siyaset, ekonomi, kültür ve ticaret alanlarındaki işbirliğine değindiler. Aynı zamanda

Ortadoğu'daki, Filistin ve İsrail'le ilgili gelişmeleri de ele alan liderler, küresel finansal krizi ve küresel terörü de değerlendirdiler. İkili ilişkilerin faydalı ve yapıcı olduğunu ifade eden Şeyh Muhammed, bir yatırım örneği olarak, Kuveyt tarafından finanse edilen su arıtma tesisinin kısa sürede bitirileceğini de belirtti. Ziyarete ayrıca, dışişleri bakanlıklarının ikili danışma anlaşması, kültür ve sanat alanlarında işbirliği anlaşması ve bir de ticari işbirliği anlaşması imzalandı. Bunlara ek olarak, ticari alanda güncel işbirliği imkanları da, heyetteki çeşitli üyeler tarafından gerçekleştirilen görüşmelerde değerlendirildi.⁴⁴ Kuveyt Başbakanı Nasır Muhammed, daha sonra Guyana'ya bir ziyaret gerçekleştirdi ve kendisine kalabalık bir heyet burada da eşlik etti. Guyana'da Cumhurbaşkanı Bharrat Jagdeo ile bir araya gelen Başbakan Nasır Muhammed; siyasi, ekonomik, ticari ve kültürel ilişkileri ve bunları geliştirmenin yollarını görüştü. Görüşmelerden sonra taraflar, ekonomik ve teknik alanlarda işbirliği, çifte vergilendirmenin önlenmesi ve gelir ve sermaye vergileriyle ilgili anlaşmalar imzaladılar. İşbirliğine yönelik daha başka antlaşmaların da imzalandığı ziyarette Kuveyt heyeti, bu ülkedeki yatırım imkanlarıyla da yakından ilgilendi.⁴⁵

Kuveyt Başbakanı Şeyh Nasır el-Muhammed'in bu turdaki diğer iki durağı ise, sırasıyla Brezilya ve Arjantin oldu. Brezilya'da Cumhurbaşkanı Lula da Silva ile buluşan başbakan, ekonomi, siyaset ve ticaret gibi çok çeşitli alanlardaki ikili ilişkileri ve bunları her iki tarafın da menfaatine olacak biçimde geliştirmenin gereğini görüştüler. Ziyarete ayrıca, çevre ve sürdürülebilir kalkınma alanında bir mutabakat metni, teknik alanlarda işbirliğine dair bir anlaşma, ekonomik işbirliğine dair çeşitli yenilikleri içeren bir protokol, spor alanında işbirliğine dair yine bir mutabakat metni ve havacılık alanında bir anlaşma olmak üzere beş anlaşma imzalandı. Brezilya tarafı, Kuveyt ile olan ilişkilerinin sadece Kuveyt'le ikili ilişkiler bağlamında geliştirilmediğini, hem diğer Körfez ülkeleri hem de Ortadoğu'yla ilişkili olduklarının bir göstergesi olduğunu beyan etti. Kuveyt tarafı ise, tüm Latin Amerika ile işbirliğine talip olduklarını belirtti.⁴⁶ Başbakan Şeyh Nasır el-Muhammed'in bu ziyareti bağlamında uğradığı bir diğer ülke ise Arjantin'di. Kuveytli Başbakan, Arjantin ziyaretinde Cumhurbaşkanı Cristina Fernandez de Kirchner'le bir araya geldi ve iki ülke arasındaki ilişkileri, bunun yanı sıra, bu ilişkileri iki tarafın da menfaatine bir şekilde artırmanın yollarını görüştüler. Bölgesel ve uluslararası kaygılarını da dile getiren taraflar, ziyaret neticesinde çeşitli anlaşmalara imza attılar. Bu anlaşmalar; kültür, bilim ve teknik alanlarında işbirliği anlaşmalarını, dışişleri bakanlıklarının karşılıklı müzakere etmelerine dair mutabakat metnini, çevre ve sürdürülebilir kalkınmaya

dair bir mutabakat metnini kapsadı. Ayrıca, iki ülke arasındaki ilişkilerin diğer bölge ülkelerini de içerecek bir işbirliğine zemin hazırlaması üzerinde görüş birliğine varıldı. Arjantinli lider, ülkesinin, gerek yer altı kaynakları gerekse de hizmet alanındaki potansiyelleri itibarıyla geniş ve derin bir yatırım imkanı barındırdığını ve yatırımcılar için oldukça cazip bir konumda olduğunu dile getirdi.⁴⁷

Sonuç

Karşılıklı ziyaretler üzerinden ele almaya çalıştığımız Kuveyt dış politikasının 2010 yılındaki tipik farklılığı, ABD'nin müttefikleriyle birlikte Irak'a müdahalesinin geçmiş yıllara nazaran azalan etkileri olmuştur. Müdahalenin başladığı günden itibaren olup bitecekler Ortadoğu'nun kaderini etkileyeceği için, Irak'ın geleceği bölge ülkelerini dış politikasında kritik bir yer edinmiş ve dolayısıyla ABD'nin bölgedeki etkinliği de artmıştı. Bu durumu Kuveyt dış politikasından okumak mümkündür. Yine bu politikaya dair yaptığımız okuma göstermektedir ki, ABD'nin, bölge ülkelerinin İran algısını etkilemesi, ona bölgedeki etkinliğini devam ettirme ve bölgenin kaderini belirleme imkânını sağlamaktadır. Buna karşın, ne Kuveyt'in ne de İran'ın, birbirlerine dair algılarını olumlu bir yöne kaydıracak ve böylece diğerini bu olumlu algı üzerinden tanımalarını sağlayacak bir politika üretmeleri söz konusu olmamıştır. Lakin, bölge içinde ve dışındaki ülkelerle ikili ilişkilerine önem veren Kuveyt, gerçekleştirdiği ziyaretler ve bu ziyaretlerde gerek ele alınan konular gerekse de sağlanan işbirlikleri sayesinde hareket alanını genişletebilmektedir. Çünkü bu tür ilişkiler doğası itibarıyla ama sahip olunan derinlikle doğru orantılı bir şekilde, sahip olunan algıları etkilemekte ve Kuveyt'in bağımsız bir şekilde düşünüp hareket edebilmesine olumlu katkıda bulunmaktadır. Bu ikinci olgunun varlığını, Kuveyt'in dış politika ziyaretlerindeki ülkelerin hem coğrafi genişliği hem de ideolojik çeşitliliği üzerinden anlamak mümkündür. İlişkilerin, karşılıklı bağımlılığı artırıcı derinliği, bu olgunun etkinliğine katkıda bulunacak bir faktörü teşkil etmektedir. Dolayısıyla, hem Kuveyt'in hem de diğer bölge ülkelerinin, bölgenin sorunlarını çözerek bölgeyi istikrara kavuşturmak ve bunun yanı sıra bölge dışındaki gücünü artırmak adına yapması gereken şey, bu tür ilişkilerin çeşitliliği ve derinliğine gereken hassasiyeti göstermektir. Çünkü bu çeşitlilik ve derinlik, gerçekleştirilen eylemlerin meşruiyetini ve verimliliğini artıracaktır.

Kronoloji

- **Ocak:** İran Meclis Başkanı Ali Laricani, milletvekilleri ve dışişleri bakanlığı bürokratları ile birlikte Kuveyt'i ziyaret etti ve ikili ilişkilerin yanı sıra işbirliği konularını görüştü. Laricani'nin bu ziyareti sırasında, İran Savunma Bakanı Ahmed Vahidi'nin, Basra Körfezi'nde İran'a karşı konuşlandırılmış savaş ve uçak gemilerini, füze ve denizaltıları vurabileceği açıklamasında bulundu. Kuveyt, Fransa ile bir nükleer anlaşma imzaladı.
- **Şubat:** Irak, BM Güvenlik Konseyi kararları gereğince Kuveyt'e 300 esir cesedi ve çok sayıda belgenin iade etti. Kuveyt Başbakanı Şeyh Nasır el-Muhammed, Şubat ayında Fransa'yı ziyaret etti Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy ile Kuveyt'le İran arasındaki gerilim ve bunun da ötesinde Fransa ile Kuveyt arasındaki işbirliği imkanlarını görüştü.
- **Nisan:** Güvenlik Konseyi kararına göre, petrol ve doğalgaz gelirlerinin yüzde 5'ini Kuveyt'e tazminat olarak ödemeye mahkum edilen Irak, bu tazminatı ödemeye başladı 13 Nisan'da Kuveyt tarafından yapılan açıklamada, onaylanan 41,8 milyar dolarlık borcun 17,5 milyarlık kısmını aldıklarını belirtti.
- **Mayıs:** Başbakan Erdoğan, nükleer silahlara ilkesel olarak karşı olduğunu ama İran konusunda diplomasi ve müzakere imkanlarının gerçekleştirilebilmesi noktasında uluslararası toplumun desteğine ihtiyaç bulunduğunu belirten mektuplarından birini Kuveyt'e yolladı. Kuveyt Emiri Şeyh Sabah, Mayıs ayında Suriye, Mısır, Ürdün ve Lübnan'ı kapsayan bir tura çıktı. İlk olarak Suriye'ye giderek Beşar Esad'la bir araya gelen Emir, ikili ilişkilerin yanı sıra bölgesel konular hakkında görüş alışverişinde bulundu.
- **Temmuz:** Kuveyt Başbakanı Nasır Muhammed, Küba, Guyana, Brezilya ve Arjantin'i kapsayan Güney Amerika turunda, ilk olarak Küba'yı ziyaret etti ve burada Devlet Konseyi Birinci Başkan Yardımcısı Jose Ramon Ventura ile görüştü. Kalabalık bir heyet eşliğinde gerçekleşen ziyarette, iki ülke liderleri ülkeleri arasındaki ilişkilerin tarihine, siyaset, ekonomi, kültür ve ticaret alanlarındaki işbirliğine değindiler.
- **Ağustos:** İran'ın, Kuveyt sınırına çok yakın olan Buşehr'deki nükleer santral, faaliyete geçirmesi, Kuveyt tarafından rahatsızlığa yol açtı.

Dipnotlar

- 1 "Iran ready to address maritime dispute with Kuwait", *Gulf News*, 21 January 2010.
- 2 "Kuwaitis reject military escalations as Ali Larijani starts visit", *Gulf News*, 25 January 2010.
- 3 "Kuwaiti MP blasts Larijani for threatening Gulf states", *Gulf News*, 7 February 2010.
- 4 "Kuveyt Parlamentosu, İran büyükelçisinin ülkeyi terk etmesini istedi", *Zaman*, 3 Mayıs 2010.
- 5 "Iran wants Kuwait to drop visa requirement for nationals", 29 April 2010.
- 6 "Buşehr reaktörü, Kuveyt'i endişelendiriyor", *Zaman*, 26 Ağustos 2010.
- 7 "Körfez ülkelerinden Kuveyt, 2022 yılına kadar dört nükleer enerji reaktörü inşa edecek." *Zaman*, 13 Eylül 2010.
- 8 "Irak Kuveyt'e 300 esir cesedi iade etti", *Hürriyet*, 4 Şubat 2010.
- 9 "Irak, tarihin en yüksek savaş tazminatını ödüyor", *Zaman*, 6 Mayıs 2010.
- 10 "Türkiye, kendi Davos'unu kuruyor", *Zaman*, 3 Mart 2010.
- 11 "26 lidere İran mektubu", *Zaman*, 23 Mayıs 2010.
- 12 "Kuveyt Emiri Türkiye'ye 3 milyar dolar yatıracak", *Hürriyet*, 14 Mart 2010.
- 13 "Kuwait denies reports it allowed Israelis into the country", *Gulf News*, 5 April 2010.
- 14 "Kuwait renews support for Yemen's unity, stability", 30 May 2010.
- 15 "Hamis praises Kuwait's part in Freedom Fleet", 30 May 2010.
- 16 "Kuwait seeks to end diplomatic row between Libya and Switzerland", *Gulf News*, 23 April 2010.
- 17 "Kuveyt Emiri el Sabah, Suriye'De", *Zaman*, 16 Mayıs 2010; "President al-Assad, Emir of Kuwait: Enhancing Bilateral Cooperation, Arab Solidarity", *SANA*, 17 May 2010.
- 18 "Egyptian, Kuwaiti leaders discuss regional developments", *Earth Times*, 16 May 2010.
- 19 "Mubarak, Kuwaiti emir discuss Palestine, Iraq, Syria", 17 May 2010.
- 20 "Sabah begins historic Jordan visit" *Gulf News*, 18 May 2010; "First visit by Kuwaiti emir in 20 years begins today", *Jordan Times*, 17 May 2010; "Kuwaiti Emir on State Visit to Jordan", *Royalty in the News*, May 2010.
- 21 "Jordan, Kuwait sign key agreements", *Jordan Times*, 18 May 2010.
- 22 "King, Kuwait emir laud strong ties", *Jordan Times*, 26 August 2010.
- 23 "Hariri meets Kuwaiti emir for talks on bilateral cooperation", 8 March 2010.
- 24 "Kuveyt Emiri El Sabah, Lübnan'da", *Zaman*, 18 Mayıs 2010; "Ruler of Kuwait to visit Beirut with aim of boosting bilateral relations – Hariri", *The Daily Star*, 18 May 2010.
- 25 "Hariri Says Kuwaiti Emir Visit Aims at Coordinating Arab Stances, Fortifying Bilateral Ties", *Sawt Beirut*, 17 May 2010; "Kuwaiti emir ends two-day bisit to Lebanon", *Kipp Report*, 18 May 2010; "Kuwaiti Emir showered with praise in Lebanon", *Ya Libnan*, 19 May 2010.
- 26 "9 Documents Signed at the Conclusion of Syrian-Kuwaiti Ministerial Committee", *SANA*, 22 October 2010.
- 27 "Fransa ile Kuveyt arasında nükleer anlaşma", *Zaman*, 14 Ocak 2010.
- 28 "France pledges to support Kuwait if its security is threatened", *Gulf News*, 17 April 2010.
- 29 "France and Kuwait: Political Relations", <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/...>, 24 Haziran 2010.
- 30 "Kuwait urges Iran to choose diplomacy", *Gulf News*, 25 January 2010.

- 31 "ABD Basra Körfezi'ndeki f ze sistemini genişletti", *Hürriyet*, 31 Ocak 2010.
- 32 "İran bahane, silah satıŐı Őahane", *Zaman*, 31 Ocak 2010.
- 33 "NYT: ABD, İnan'a karşı f ze savar sistemlerine hız verdi", *Zaman*, 31 Ocak 2010.
- 34 "Kuwait's foreign minister in US for talks", *Gulf News*, 29 April 2010; "Kuwait FM holds 'productive' talks with top US officials", 2 May 2010.
- 35 "İnan tehdidine karşı Kuveyt'e Patriot f ze", *Hürriyet*, 13 AĞustos 2010; "U.S. plans to sell Patriot missiles to Kuwait: Pentagon", *English People's Daily Online*, 12 August 2010.
- 36 "İnan korkusu' Körfez'e 123 milyar dolara m l oluyor", 22 Eylül 2010.
- 37 "Slovenia president to visit Kuwait on Monday", *Gulf News*, 10 January 2010.
- 38 "Terrorist Acts Violation Of Human Rights, Says Turk", *Arab Times*, 12 January 2010; "Tuerk Opens Slovenia-Kuwait Business Forum", *STA*, 12 January 2010.
- 39 "Slovenian president underscores "upgrade" in relations with Kuwait", 24 April 2010.
- 40 "Rumlar, 5 yeni b y kel ilik a ıyor", *Zaman*, 26 Şubat 2010.
- 41 "Kuwait to ease visa requirements for Georgians", *Gulf News*, 3 February 2010.
- 42 "Bangladeshi premier in Kuwait to urge aid and investment", *Earth Times*, 7 February 2010.
- 43 "PM Sheikh Hasina holds talks with Kuwaiti Emir, Premier", <http://www.albd.org/...>, 26 Temmuz 2010.
- 44 "Kuwait-Funded Project To Meet Cuban Water Needs", *Arab Times*, 18 July 2010; "Kuwait, Cuba enter new era in bilateral relations", *Kuwait Times*, 19 July 2010; "Kuwait, Cuba to strengthen political, cultural, economic relations", *Alwatan Daily*, 19 July 2010; "Premier holds official talks, signs agreements in Havana", *KUNA*, 18 July 2010.
- 45 "Kuwait Prime Minister to make historic Guyana visit", <http://www.caribbeanmuslims.com/...>, 28 Ocak 2011.
- 46 "Kuwait, Brazil sign agreements to strengthen mutual relations", *Kuwait Times*, 24 July 2010.
- 47 "Kuwait, Argentina sign several agreements", *Kuwait Times*, 30 July 2010.